УЛУГ ОКТЯБРЬГА АЛДАР!

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 257 (11154)
1979 чылдың
ноябрь 6,
вторник

1925 чылда үндезилеттингеН

Өртээ 2 көп.

УЛУГ ОКТЯБРЬ

Октябрь! Октябрьның Кызыл тугу ам таптыг-ла 62 чыл дургузунда Октаргайда киискип, бистиң чуртувуста тургустунган сайзыраңгай социализмниң кайгамчык чайыннанчак херечизи болуп, делегейниң бүгү ажылчы чоннарын хосталга, аас-кежик дээш демиселче каттыштырып, кыйгырып, хей-аът киирип турар.

Октябрьның Кызыл тугунуң адаа-биле Европаның улусчу демократтыг чурттарының, Америкада Кубаның, Азияда Вьетнамның, Лаостуң, Африкада Анголаның, Эфиопияның болгаш өске-даа чурттарның улустары холдарындан тутчуп алгаш келир үеже — коммунизмниң бедиинче бурунгаар базып олурар.

Делегейниң ажылчы чоннары Улуг Октябрьның чурту — ССРЭ-же идегел болгаш чоргаарал-биле көрүп, совет улустарның социалистиг тургузуушкунга хүн бүрү чедип ап турар улуг чедиишкиннеринге олар өөрүп, хей-аът кирип турар.

Даарта Улуг Октябрьның 62 чыл ою. Хоорай, суурларывыс аян киир шиметтинген. Кызыл туктарның чалгыы чалбырааш дег хып тур. Хүлүмзүрүг арыннарында чайыннаан, хөглүг чон кудумчуже шуужуп үнер. Оларның хостуг, өткүт, чоргаар үнүнге делегейниң бүгү ажылчы чоннарының Улуг Октябрьга йөрээл туткан, алдаржыткан ырлары каттыжар. Оларның холдарында туткан кызыл туктары Чер кырын шыва алы бээр. Октябрьның эгелээни хосталга дээш шимчээшкин улам-на өөскээн. Колониализмниң бузундулары Африканың мурнуу эриктеринде арткан. Хосталганың улуг чалгыы ону удавас чуй шава бээр. Хосталгаже холун сунган улустарның хөй кезии социализмче орукту шилип ап турар.

Алдан чылдың бедиинден хая көрнүп көөр бис. Ында ыракта кадыг-берге тулчуушкуннар, ашчут, өрттенип-хуюкталган хоорай, суурлар, маадырлыг ажыл-иш — бистиң эрткен алдарлыг оруувус ол. Адаларның, өгбелерниң аас-кежик дээш демиселге эрткен оруу аныяк салгалга кезээмөңгеде уттундурбас. Пионерлерниң кызыл галстуктарында, комсомолчуларның билеттеринде, коммунистерниң быжыг туткан кызыл туктарында бистиң улустарывыстың бүгү тиилелгелери, маадырлыг чоруу сиңниккен.

Улуг Октябрьның ачызында човуладан одунган тыва улус ам экономика, культуразы сайзыраан Автономнуг Совет Социалистиг республика апарган, сайзыраңгай социализмниң тугун бедик туткан хөй национал совет улустар-биле деңге, коммунизмниң бединче хөглүг, ыр-шоорлуг кел чоруур. Совет улустарның өг-бүлезинге Тыва эки тура-биле каттыжып киргенден бээр бо чылын 35 чыл болган. Тыва улус төөгү талазы-биле бо кыска үениң дургузунда, акы-дунма улуг орус болгаш өске-даа совет улустарның хүн бүрү деткимчезиниң ачызында, Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле социал хөгжүлдеже кайгамчык улуг базымны кылган.

Көшкүн тыва черни хоорай, суурлар каастаан. Ында чыраан Ильичиниң лампочкалары дээрни шыпкан сылдыстар-ла. Арат кижи чылыг, чырык бажыңында шайлап олура, Москваның үнүн дыннап, делегейде чүү болуп турарын көрүп олурар. Ойнап-хөглээр клубтуг, театрлыг, эртем-билиг чедип алыр школалыг, институттуг, библиотекалыг, ыңай-бээр аалдап мунар автобустуг, самолёттуг, идик-хеп, аъш-чем садып алыр магазинниг — чүүле күзей-дир шупту чүве бар. Улуг Октябрьның ачызында мындыг аас-кежиктиг болган бис.

Совет улус байырлалдарны күш-ажылчы белектер-биле уткуур чанчылдыг. Республикага Октябрь мурнунун социалистиг чарыжы хоорай, суурларның ажыл-ишчилериниң аразынга калбарган турган. Эрзин районнуң көдээ ажыл-ишчилери малдың баш санын өстүрбүшаан, күрүнеге садар мал продукциязын ажыр күүседип, кыштаглаашкынга база эки белеткенгеш, ам социалистиг чарыштын тиилекчилериниң мурнуку одуруунда чоруп турар. «Каа-Хем» хөмүр-даш разрези, Тыванын сүт комбинады, «Росводпром» каттыжыышкынның демирбетон кылыр заводу беш чылдың дөрт чыл планын күүседткилепкен. «Тыва көдээ тудуг» трестин № 62 КМК-дан Анна Черепанованың, № 741 КМК-дан Шойдар-оол Күжүгеттиң бригадалары онгу беш чыл планын күүседткеш, он бирги беш чылдың үлүүнде ажылдап турар. Дыка хөй ажылчыннар, чолаачылар онгу беш чыл планын күүседипкенин рапорттаан. Тыванын ажыл-ишчилери боттарының күш-ажылчы чедиишкиннерин Улуг Октябрьның байырлалынга тураскаадып турар.

Кижи төрелгетенге чаа эраны — коммунизмче шилчиишкиннин үе-чадазын ажыткан Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 62 чыл оюн бистиң Төрээн чуртувустуң хөй национал улустары-биле кады бүгү делегейнин ажылчы чону даарта, ноябрь 7-де, дөмдеглеп, байырлап эрттирер.

НИКОЛАЙ АСЕЕВ

«АВРОРАНЫҢ» ДААШТААШКЫНЫ

Чаа үе эгелээнин
чарлаптар дээш,
Ыржым үрей
кылыйтыпкан
Ракета
сагындырар,
Чалбыышталган
хаяа-даа ышкаш,
Шок ол даашты
утпайн бодап,
Сагыштарда
шыгжап чор бис.
Чогум-на оон
амыдырал
Чоон оруу
ажыттынган.
Ынчан үнген
даштаашкындан
Ырак үе
маңын өттүр
Чаа шаг-даа
төрүттүнген...
Бүгү дипке
чарлавыткан,
Өөрүшкүнүн
чырык хүнү
Өртемчейге
үнүп келген,
Деткээн улус
кыйгы салып
«Тергиин-дир!» — деп
деткий берген.
«Аврораны»
буруңгулар
Аткан даңның
хаяазы дээр.
Ындыг аттыг
корабльди
Ырак-чоокта
улус билир.
Ак-көк Нева
кырын дургаар
Аткан октар
чаржып турда,
Октябрьның
чырык даңы
Оранларга
хаяаланган,
Күскү бүрү
үстүп дүшкеш,
Хүлүреди
дагжап турда,
Амыдырал
шынын чарлаан
«Аврораны»
сактып кээр бис.

КҮШ-АЖЫЛЧЫ БЕЛЕКТЕР

СЭКП-ниң XXV съездизиниң төөгүлүг шиитпилерин амыдыралга боттандырар, онгу беш чылдың планыг онаалдаларын хуусаа бетинде күүседир дээш Тываның электри четкилериниң коллективи кызымак ажылдап, Октябрь мурнунуң социалистиг чарыжында тиилекчи болган бүдүрүлгелериниң одуруунда кирген.

ДӨРТ ЧЫЛДЫЫН КҮҮСЕТКЕН

Энергетиктериниң коллективи ниити продукция бүдүрериниң, ону сайгарарының болгаш электроэнергия ажылдап кылырының дөрт чылда планыг онаалдазын октябрь 25-те күүседткенин СЭКП обкомунга, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниге рапорттаан болгаш Октябрь мурнунун бо хүнерде пландан ажыр миллион киловатт-шак электри энергиязын немей ажылдап кылырын, 24 мун рубльдиг продукциязын бүдүрерин хүлээнген.

В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 110 чыл оюн күш-ажылчы белектериг ужуражыры-биле ол мурнакчы коллектив бедиткен социалистиг хүлээлгелерин алган болгаш ону улуг байырлалдың хүнүнде 4,5 чылдың планын күүседирин, апрель 22-де камнап алганы электроэнергиязы, материалдары-биле ажылдаарын хүлээнген.

ЭРТКЕН ЧЫЛДАН ХӨЙ

Тараа продуктулар эргелелиниң ажыл-ишчилери Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 62 чыл оюн күш-ажылчы белектериг уткаан.

Үлетпүр бүдүрүлгелер он айларда продукция сайгарарының планын 104 хуу күүседткен. Эрткен чылдың он айларынга деңнээрге, 1 миллион 500 мун рубльдиг продукциязын хөйну бүдүргеН. Республиканың хлеб заводтарынга, магазиннеринге, эрткен чылдың он айларынга бодаарга, 3 мун тонна сорттуг далганы хөйну берген.

Кызылдың далган дээрбезин болгаш комбикорм цехтериниң ишчилери байырлалды төлептиг уткаан. Он айлар онаалдазын 104 хуу, октябрь айының 107 хуу күүседткен. Эрткен чылдың он айларынга деңнээрге, 2700 тонна далганы хөйну хереглекчилерге берген.

Дээрбеде А. Потаповтуң, комбикорм цехинде В. Денисиннин, Ю. Долговтун удуртқан бригадалары социалистиг чарыштың мурнуку одуруунда чоруп орар.

Ч. ДОСПАН,
эргелелдиг кол инженери.

ХУУСАА БЕТИНДЕ

Республиканың «Водоканал» эргелелиниң коллективи онгу беш чылдың дөртку чылының эрткен он айларында продукция сайгарылгазының планын 106 хуу, орулга киирип алырын — 105,4 хуу күүседткеш, Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 62 чыл оюн төлептиг уткаан.

Байырлал бүдүүзүнде чедип алган күш-ажылчы чедиишкиннери дээш-ук эргелелдиң коллективи СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, профобличөвүлелдиг болгаш ВЛКСМ обкомунуң шилчиир вымпели-биле шаңнаткан. Ону байырлыг хуралга дүүн республиканың Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы В. Б. Добромыслов тывыскан.

Улуг Октябрьның байырлалын төлептиг уткуур дээш калбарган күш-ажылчы чарышка эргелелдиң бригадаларындан П. Е. Качура удуртқан коллектив тиилекчилериниң одуруунда кирген. Бо бригада онгу беш чылдың дургузунда 18 миллион 222 мун кубометр сугну найысыалдың чурттакчыларынга бээр хүлээлгезин бо хүнверге чедир 17 миллион кубометрге ажыр күүседткен. Ону үеге хуваарга, 1980 чылдың бирги кварталы көстүп келген. Чонзан орулга киирип алырының талазы-биле октябрьның планын 104,8 хуу күүседткен.

Үк бригаданың кежигүннери хоорайның чурттакчыларын, бүдүрүлге, албан черлерин сугбиле үзүк чок хандырар дээш аразында социалистиг чарыштың калбарткан. В. Ванько, Д. Семенков болгаш өскелер-даа аңаа тиилекчилер болуп, бо байырлал бүдүүзүнде илерээн.

Н. УЛЬЯНОВА.

БАЙЫРЛАЛ БҮДҮҮЗҮНДЕ

Республиканың Чурталга коммунал ажыл-агый министерствозунуң тускайжыттынган автотранспорт бүдүрүлгезиниң коллективи онгу беш чылдың дөртку чылының эрткен он айларының планыг онаалдазын күүседткен. Чүүк соортүлгезиниң, чүүк эргилдезиниң болгаш бир кижиге онаштыр продукция бүдүрүлгезиниң талазы-биле планыг онаалдаларын ажыр боттандырган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 62 чыл оюнга уткуштур калбарган социалистиг чарыштың түңнелин үндүрген. Аңаа тиилекчи болган чолаачылар хөй. Ылангыя планыг онаалдазын, алган хүлээлгезин 101 — 140 хуу чедирип келгилээн Б. И. Шестаков, А. А. Беспалов, В. А. Кривовязов, Н. Д. Алехин, А. П. Ховалыг болгаш өске-даа мурнакчыларның аттарын байырлал бүдүүзүнүн хуралынга алаан.

Автобүдүрүлгеде профэвилелместкомунун даргазы И. П. Викторовтун биске дыңнатканы-биле алырга, администрация, партия организациязы болгаш профком кады шиитпирин үндүрүп, байырлал бүдүүзүнүң социалистиг чарыжының түңнелин үндүрген. Аңаа мурнакчыларга түс-түс шаңналдарны тывыскан. Даанган ажылынга ээ-харысалгалыг болганнарның аразындан чолаачылар В. Кривовязов биле Н. Алехинни бүдүрүлгениң хүндүлел самбыразында киирген.

Чурталга-коммунал ажыл-агый министерствозунун тускайжыттынган автотранспорт бүдүрүлгезиниң машиналарын республиканың кайы-даа булунунга көрүп болур.

Октябрь байырлалын үк бүдүрүлгениң ажылчыннары төлептиг уткааш, ам онгу беш чылдың дөртку чылын шалыпчы доозар сорулганы салганнар.

ЯНВАРЬНЫЫНЧЕ КИРГЕН

Улуг Октябрьның 62 чыл оюн төлептиг уткуур дээш социалистиг чарыш Кызылдың туйбу заводунуң бригадаларының, цехтериниң аразында калбарган. Оон тиилекчилери байырлал бүдүүзүнде илерээн.

Туйбу бүдүрүп белеткээринге чугула продукция болур дойну казып тывар талазы-биле Г. А. Царицын удуртқан бригада онгу беш чылдың дөртку чылының эгезинден бээр шалыпчы ажылдаан. Бар аргаларын санап көргеш, үк коллективтиң кежигүннери чыл планы 184 мун кубометр дойну бо чылдың декабрьга чедир казып тыварын чыл эгезинде хүлээнген. Бригаданың ажылчыннарының аразында социалистиг чарышты калбарткаанындан ол сес хуусаа бетинде күүседткенин. Бөгүн үк бригаданың күш-ажылчы календарында 1980 чылдың январь көстүп келген. 184 мун кубометр дой казып тывар дээн сөзү 188 мун кубометр кылдыр күүседткенин.

— Республиканың, а ол ышкаш Кызыл хоорайның тудугларынга туйбу чугула продукция болур. Бистиң бригаданың ажылчыннары ону медереп билип, бүдүрүлге чагыкчылар мурнунга өре чок болзуп дээш шудургу ажылдап келген. Оларның күжениишкини халас барбаан, план күүседтинген. Чыл төнчүзүнге чедир аңаа немей 30 мун кубометр дойну казып тыварын хүлээнливис — деп, мастер Гелий Александрович Царицын чугаалады.

Байырлал мурнунун социалистиг чарыжынга үүрмектекчилер Г. Клейн, Е. Бородин, В. Гордеев болгаш өскелер-даа сөглээн сөзүн эллээннер.

(Бистиң корр).

ТҮҢНЭЭН

«УТКА 25 чылы» совхозтуң ажыл-ишчилери дүүн социалистиг чарыжының түңнелин үндүрген. Мурнакчыларны илередип, оларны шаңнап-мактаан.

Совхозтуң бригадаларының аразында калбарган социалистиг чарышка Арыскан сүт-бараан фермазы (эргелекчизи М. Э. Кыргыс) тиилекчи болуп үнген. Ында 13 саанчы Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 62 чыл оюн төлептиг күш-ажыл-биле уткаанындан ферма он айларының планын күүседткен. Чүүле ол совхозта эвес, харын Улуг-Хем районда мурнакчылар болуп турар Долчаймаа Сонам, Светлана Даваа олар өске өөрүнге үлегер-чижек болганнар.

Совхозтуң ажыл-ишчилери күрүнеге дук садарының чыл планын 105 хуу күүседткеннер.

С. ДОЛГАР,
«УТКА-25 чылы» совхозта партком секретары.

Национальная республиканская библиотека

КҮШ-АЖЫЛЧЫ БАЗЫМНАР

ОКТЯБРЬНЫҢ КЫЗАҢНААЖЫ

Амыдырал чаңгыс черге доктааш дивес. Эрткен хүн бүрүзүнде төвгүге кандыг-бир арынны ажыдып турар. Онгу беш чылдың эрткен үш чыл он айларында Тываның иштинге дыка хөй улуг-улуг чаартылгалар болгулаан. Хөорайларда, суурларда чаа-чаа тудуглар дээрже бедээн, малдың бажы үзүн аайы-биле өскен.

Ол дээрге кижилерден тургустунган бүдүн-бүдүн коллективтерниң чедишкини-дир. Онгу беш чылдың, оон дертку чылының планныг онаалдаларын хуусаа бетинде күүсеткен мурнакчы бүдүрүлгелерниң, ажылагыйларның шалыпчы ижи болур. Оларның чамдыктары-биле бөгүн номчукчуларны таныштырдывыс.

Тиилелгелиг Октябрь революциязының соруқ киирикчизи болгаш организакчызы, совет ниитилелдиң удуртукчу болгаш башкарыкчы күжү — Совет Эвилелиниң ленинчи Коммунистиг партиязы делгерезин!

Партияның болгаш чоннуң бузулбас өндүр улуг чаңгыс эви делгерезин!

(СЭКП ТК-ның Кыйгырыгларындан).

Үлетпүр

БУРУНГААРЛАВЫШААН

«Каа-Хем» разрезиниң коллективи хөмүр-даш тывыжының талазы-биле амгы үеде 1980 чылдың апрельдиң үүнде ажылдап турар. Мурнакчы бүдүрүлгенин удуртукчузу Ю. И. ЕВДОКИМОВ ол дугайын мынчалдыр чугаалаан:

— Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 62 чыл оюн күш-ажылчы чедишкиннериг уткуур дээш республиканың үлетпүр бүдүрүлгелериниң аразында социалистиг чарышка бистің «Каа-Хем» разрезиниң коллективи киришкеш, бо чылдың эрткен 3 кварталында багай эвес көргүзүглериг болдувус. Продукция сайгарарының планы 281 мүн рубль ажыр күүсеттинген, 234 мүн рубльдиг орулгазы алдынган. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү планнаттынганынан 2,1 хуу ашкан. Хөмүр-дашты 510 мүн тонданы казын тывар тургаш, хөрек кырында 553,6 мүн тонданы берген.

Ынчангаш социалистиг чарышка өнүги черни алгаш, бистің разрезиң коллективи СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, профобласть чөвүлелиниң болгаш ВЛКСМ обкомунуң шилиир вымпели-биле шаннаттывыс. Бо бүгү чедишкиннер бистің ажылчыларывыстың күженишкиниг күш-ажылының түүнелизүнде 2949,1 мүн тонна хөмүр-дашты казып тыпкан. Азы онгу беш чылдың дөрт чылының планы хөмүр-даш тывыжының талазы-биле 302,1 мүн тоннага ажыр күүсеттинген. Бараанның продукцияны сайгарары дөрт чылдың-дан 1632 мүн рубльге хөй кылдыган. Ынчангаш бо көргүзүглер талазы-биле разрезиң коллективи 1980 чылдың апрельдиң үлүүнде ажылдап турар.

Бо чедишкиннериг дээрге-ле бүгү коллективтиң кызымак ажылдаанының түүнели. Бо чылын «Шактерлүг хүнүң» таварыштыр Валентин Ефимович Строкин «Шактёржу алдар» хөрек демдээниң үшкү чергезя-биле шаннаткан. ЭКГ-4,6 экскаваторнуң улуг машинизи В. М. Гончаров, оон-биле эвлежип ажылдап турар Л. Н. Кузнецов хөмүр-даш тывыжының планын үргүлүү ажыр күүседип келгеннер. Чер карты хоорар экскаватор экипажының улуг машинизи А. А. Нехорошков, В. Л. Курин болгаш өрүмнээр станоктуң машинистери М. А. Реп биле А. В. Смирнов олар социалистиг чарыштың тиилекилери болуп турар.

Разрезиң дирекциязы ажылдаарыга таарымчалыг байдалды тургузарыңе доктаамал киизээнгейни угландырган. Чаагайжыды туттунган 80 квартиралыг 5 кат бажыңны разрезиң ажылчыныры бо беш чылда алган. Чурталга шөлү-биле разрезиң коллективи колдуунда хандыртынган. 50 орунлуг санаторий-профилакторийниң тудуу чорупп турар. Ол ышкаш ногаа өстүрер комбинатты, үрүлдар салын тудары көрдүнген.

көдээ ажыл-агый

СОРУК КИРГЕШ

Улуг-Хем районда «УТКА 25 чылы» совхоз тос айларының түүнели-биле барыын зонаның ажыл-агыйларының аразында социалистиг чарыштың өнүги черин алган.

Совхозтуң директору И. П. ГОНЧАРЮККА сөс бердивис:

— Онгу беш чылдың дөртку чылының планныг онаалдаларын чедир болгаш ажыр күүседир, малдың баш санын менди камгалап алыр, оны өстүрер, продукция бүдүрериниң база садарын көвүдедир дээш калбарган социалистиг чарышка киришпишаан, бистің совхозтуң ажыл-ишчилери эрткен тос айларда багай эвес көргүзүглерни чедип алган. Оны мынчыг саннардан көрүп болур: эрткен чылдың ол-ла үеже-биле деңнээрге, совхозка сүт бүдүрери 10,2 хуу, бир инектен саап алыр сүт 6,6 хуу, эт бүдүрери — 17 хуу, дүк — 17,7 хуу көвүдээн. Мыйыстыг бода малдың баш санын өстүрериниң планын совхоз 101,7 хуу, оон иштинде саар инектиин—106,2 хуу, хой, ошкунүүн — 100,3 хуу күүсеткен.

Республиканың барыын зоназының ажыл-агыйларының аразында калбарган чарышка чылдың тос айларында мал ажылының продуктуларын бүдүрериниң база күрүнеге садарының талазы-биле өнүги черин эвлээн. СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, профобласть чөвүлелиниң болгаш ВЛКСМ обкомунуң шилиир вымпели-биле шаннаттывыс. Бо бүгү чедишкиннер бистің ажылчыларывыстың күженишкиниг күш-ажылының түүнелизүнде ажыл-ишчилер

ОРАН-ЧУРТТУ ЧЫРЫДЫПКАН

ҮЕНИ МУРНАП ТУРАРЛАР

ТУДУГ-ЛА, ТУДУГ

Чаа Шагаан-Арыгдан репортаж

Саян-Шушенск ГЭС-тиң тудугжулары-биле бир демей, Чаа Шагаан-Арыгның тудугжулары бо хүннерде хайныышкынныг ажылдап турар. Келир үеде далай дүвүнге баар эрги хоорайның үстүү талазында туттунуп турар бо чаа хоорай ам безин ёзулуг аян-шинчи кире берген, дорт-дорт кудумчуларлыг апарган, кудумчулары асфальтылаттынып эгелээн.

...Тудуг эргелелиниң парткомунда олур бис. Комсомол комитединиң секретары Борис Монгуш Бүгү-эвилелдиң комсомолчу тудуунда ажылдап турар кижилериниң ажыл-амыдыралының дугайын биске чугаалап олур. Чаа Шагаан-Арыгның чурттакчыларының саны ийи муң ажа берген, оларның барык 80 хире хуузу аныяктар, тудугжуларның хөй кезии база-ла аныяктар, комсомолчу-аныяктарның бригадалары өскелерден дулак чок ажылдап турар, чамыктары социалистиг чарышка үргүлчү бирги черни ап келген.

— Он беш дугаар механизация эргелелинде Сергей Василовскийге удурткан бригада үргүлчү бирги черни ап келди. Ында шупту механизаторлар — кран башкарыкчылары аныяк оолдар ажыллап турарлар. Тудугжулар Андрей Тойбунун, Татьяна Высотинаның, Константин Ануфриевтиң бригадалары база-ла эки ажылдыг. Столоваяда ажылдап турар Люба Ондарның комсомолчу-аныяктар бригалазы республика чарыжында мурнакчы деп санадып келди — деп, секретарь чугаалай-дыр.

Парткомдан чоруткаш, кудумчуга Чаа Шагаан-Арыг школазының эргелекчизи Александра Федоровна Стаценкога ужуражы бердивис. Монгуш оон-биле мени таныштыргаш, чүну-ле айтырар ирги дээн хевирлиг, менче кайгап тур. Өереникчилериниң өредилгезинин дугайын-даа эвес, а чаа хоорайның чурттакчыларының канчаар чурттап, оларның амыдыралында кандыг онза болуушкуннарның бооп турарының дугайын айтырдым.

— Бисте чаа үүлдер-ле хөй. Чурталга бажыннарының немежип турарын көрүнер даан. Эрткен чазын бир субботник чарлааш, хоорайның чурттакчылары бажыннарының чанында ыяштар олурткан улус. Оларның хөй кезии эки үнген, ам бүрүлери саргара берген турары ол ышкажыл — күс кээрге үүр боор — деп, Александра Федоровна кудумчуларны дургаар үнген чаш ыяштарже айтып тур. Уруглар садында бичии чаштарның өзүп. 145 өереникчиниң ам дээрезинде школа кылдыр эде дерээн общежитиеде өеренип турарын база чаа хоорайда клуб болгаш өске-даа культура албан черлериниң ажылының дугайын ацаа турган улус биске сонуургатты.

— Аныяктар черле дөстүнер эвес, бо чайын танцылаар шөлчүгешти база кылып алдылар. Чылыг кежээлерде орайга чедир оон музыка үнү үзүктелбес дигидеп, башкывыс чоргаарланган сеткилин чугаалагылай-дыр...

Ажылчын күжү болгаш тудуг материалдары челишпес берге-даа болза, Чаа Шагаан-Арыгның тудугжуларының шудургу ажылының дугайын хөөчүн тудугжу И. М. Карповтуң бригадазынга чорааш дыннадывыс. 20 квартиралыг чурталга бажыңының тудуунга чеде бээривиске. Иннокентий Маркелович ында ажылдаан тур. Моон мурнунда Хову-Аксының ажылчын суурун тутчуп турган бо мурнакчыны таныыр болгаш оонбиле эдээн хөөрештивис. Бо бажың бо чылын ажыглалга кирер чугула объектилериниң бирээзи, ынчангаш мында кижи күжүн хөйну тургускан. Бригадир-биле чугаалажып олурувуста-ла, тудугжулар улуг бажыңның хаваазын долгандыр бир курну салып өскедипти.

— Бо чайын чогум кайы хире чурталга шөлүн ажыглалга киирген ирги, Иннокентий Маркелович?

— Чогум ынча дөрбелчин метр деп чугаалап шылавас мен. Үүр-даа болза общежитиези четчир улус. Чоокта, Житомир хоорайдан келген чеден ажыг комсомолчу ында чурттай берди. Бо чайын он чурталга бажының туттувус. Ийи-ийи квартиралыг ол бажыннарже чээрби механизатор көжүп киргеч чүве. Ол бажыңнар чаагайжыны туттунган — деп, тудугжу харыылады.

С. МААДЫ.

ЧУРУКТАРДА: мурнакчы тудугжулар И. П. Хайнацкий биле С. И. Ведерников. Чаа туттунуп турар чурталга бажыңының ишити хевири.

В. КАРА-САЛДЫҢ фотолары.

АЖЫЛЧЫН САЛГАЛ

Бистиң республиканың ажылчын аңгызының төлептиг салгакчыларын белеткээринге Тыва АССР-ниң профессионал-техниктиг училищелери улуг рольду ойнап турар. Боттарының чедиишкиннерин нысказы-биле чугаалап бээрин профтехөөредилге эргелелиниң начальниги Я. В. САРБААДАН бистиң корреспондентивис Д. ЧЫДЫМ дилээн.

— Профтехөөредилгениң системазы Тывага тургустунуп келген үеден бээр ацаа малчыннарның, аңчыларның ажы-төлү өеренип, оларның чамдыызы мергежилдиг ажылчыннар, өскелери дуржулгалыг механизаторлар болуп дадыгып быжыкканнар. Онгу беш чылдың эгезинден бээр безин он муң ажыг аныяктар дашчылар, шеверлекчилер, автокран башкарыкчылары, көдээ ажыл-агыйның делгем мергежилдиг механизаторлары болуп доозуп үнгүлээн. Бо чылын алды профтехучилищеде ийи муң ажыг кижи өеренип турар.

Көдээ ажыл-агыйның болгаш республиканың ажылчын кадрларын белеткээринге бүгү-ле таарымчалыг байдалдар барык училище бүрүзүнде тургустунган. Өеренир улуг делгем кабинеттерни тускайлаан, амгы үенин чаа дериг-херек селдери-биле хаалыртынган, сургуул бүрүзү чаагайжыды туттунган общежитиелерде чурттап турар. Олар хостуг шагын ажыктыг эрттирер кылдыр спорттуң аңы-бүрү секцияларын организастап, маргылдааларны организастап турар. Дуржулгалыг педагогтар, бедик мергежилдиг мастерлер ында хаара туттунган.

Училищеже кирерин күзээннер тускай шылгалга эртпес, экзамен дужаавас. Сес класс дооскан аныяктар анда бышкан билигни чедип ап, аттестатты холга алыр. Бо чүну көргүзүп турарыл дээрге, бедик мергежилдиг кадрларны белеткээр дээш партиянын болгаш чазактың улуг сагыш салыышкынының бир илерелиг-дир. Оон аңгыла училищелернин кайызын-даа чедиишкинниг дооскан кижилерни оон чедип алган мергежилиниң аайы-биле чурттун дээди өөредилге черлеринче тускай чиигелде ёзугаар чорудуп турар. Бо эртип турар чылда безин 25 кижини институттарже чоруткан бис.

Республиканың профтехучилищелерин чедиишкинниг дооскаш, чонунга төлептиг бараан бооп чоруур кижилер эвээш эвес. Оларга Ак-Довуракта профтехучилищениң доозукчулары И. К. Кустовту, К. К. Шангыш-оолду хамаарыштырып болур. Иван Константинович ам бодунун дооскан училищезинин директору, а Кара-оол Күжүгетович база ында мастерлеп турар. Боларның кайызы-даа кызымак күш-ажылы-биле чоннуң хүндүткелин чаалап алганнар. Партия болгаш чазак оларның ажылын бедин-биле үнелеп, «ССРЭ-ниң профтехөөредилгезинин тергиини» деп атты кайызынга-даа тывыскан.

Көдээ профтехучилищелерниң доозукчуларындан социалистиг Күш-ажылдың Маадырлары база үнгүлээн. Оларга Д. Д. Лаваа, В. О. Янчат хамааржыр. Болар чүгле бедик мергежилдиг механизаторлар эвес, аныяктарның төлептиг дагдыныкчылары болганнар. № 4 ХПТУ-нун доозукчузу В. Бөрбак-оолдун ат-сураа чүгле Кызылда эвес, республикада билдингир. Ол — төлептиг тудугжу.

Үстүнде чедиишкиннеривис бисти сорук киирип турар. Төлептиг ишчилерниң күш-ажылчы чедиишкиннери сургуулдарга үлегер болуп, оларны маадырлыг күш-ажылчы херектерже кыйгырып турар. Бөгүнгү аныяктарның — сургуулдарның-даа, дооскан аныяктарның-даа күш-ажылчы базымы дынзыг, олар — ажылчын аңгының салгакчылары.

Тоску беш чыл доозулган. Бистиң чуртувус тос бедик чадаже көдүрүлген. Оларның бирээзи-ле төөгүлүг арынны ажыдып келген. Онгу беш чылдың дөртү чылының эрткен айларында чедиишкиннер база хөй. Тываның көдээ ажыл-агыйы, бүдүрүлгези херии базымнарны кылган.

СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар, онгу беш чылдың дөртү чылының планныг өнаалдаларын хуусаа бетинде күүседир дээш шудургу ажылдап турар ишчилер бистиң республикада хөй.

АК-КӨК ДЭЭРЛЕП

Кызылдың авиабүдүрүлгезинде планныг онаалдаларын ажыр күүседип турар мурнакчыларның бирээзи — аныяк ужудукчу Александр Андреевич НАЧЫНГА сесту бердивис.

— Авиа бүдүрүлгениң ажыг-ишчи коллективинде ажылдап киргенимден бээр ам 11 чыл ажып турар. 1968 чылда Краснокутка ужар түүл училищезин дооскаш, ужудукчунун мергежилин чедип алдым. Школачы чылдарымдан тура-ла бодап чораан күзелим ынчаар боттанган.

Мен МИ—8 маркалыг вертолёттун ужудукчузу кижи мен. Экипажтар аразында социалистиг чарышка бистиң экипаж каш-даа удаа тиилекчи болган. Мээн кады ажылдап турар эштерим вертолёттун командири коммунист Владимир Константинович Шейко, борт-механик Александр Шамбышевич Бүүлар олар-биле аравыста эп-найыралдыг, планныг онаалданы күүседирип дээш кызымак ажылдап турар бис.

Мээн кылган ажыл-ижим чедиишкинним бүгү коллективимниң, эш-өөрүмнүн ачызы — коллективте. Ужудукчу ажылынга шуудап, мергежиринге база-ла дуржулгалыг ужудукчулар, бүдүрүлгениң партия организациязы улуг дузаны көргүскен. Аңаа бүдүрүлгенин коммунистери мөңгө улуг бүүрелди көргүзүп, Коммунистиг партияның кежигүнүнге хүлээп алган. Ол — мээн амыдыралымда уттундурбас улуг өөрүшкү.

Амыдыралывыс чагалыг-дыр, аас-кежиктиг-дир. Бо бүгү дээрге Улуг Октябрьның ачызы-дыр. Ынчангаш бистиң ужудукчуларның изиг күзели — чонувуска баразан болуп, улам-на бедидир, улам-на ыраадыр ужудары.

БЕЛЭЭВИС

Кызыл районда «Сукпак» каттыжыышкын эрткен бо тос айларда 150 тонна эът садар планныг тургаш, ону 165 тоннага боттандырган. Семиртилгеде турар бүгү малдардан чылда 1000 тонна немелде деңзи алыр планын 948 тонна кылдыр күүсеткен. Ону чыл төнчүзүнге чедир күүседип алырының бүгү аргалары бар.

Каттыжыышкынның мал семиртир шөлүнде мурнакчы ажылчын Николай Григорьевич ДВОРЕЦКИЙ мынчаар чугаалаан:

— Мал семиртир бо шөлге ажылдаа-ла беш чыл аштым. Мээн звеномда беш кижи бар. Хүлээнген хөрөөнге өө-харыы-салгалыг, ажыл-ишчи-даа улус. Ылаңгыя аныяк коммунист Иван Херлигбей, Валерий Балыков, Виктор Булатов оларны өскелерден өнөөлап, оларның аттарын Улуг Октябрьның 62 чыл болган өөнүн адаары мөңгө өөрүнчүт-дүр.

Бистиң — бөлүүвүстө 1200 аныяк шары бар. Оларны семиртир азырааш, күрүнеге дужаап турар. Онгу беш чылдың дөртү чылында бир баштың хонукта немелде деңзизин өртүмә-биле 900 грамм чедирер деп хүлээлге алган бис. Амыызында сөглээн сезүвүс ажыл-хөрөөвис-биле карышпайн турар. Ам бир шарының хонукта немелде деңзизи 958 граммга ден. Ынчангаш чарыштыг ажылдап турарывыс Григорий Сурыкиниң звенозун ашкан бис. Алдарлыг байырлалга күш-ажылчы чедиишкиниви, белээвис ол.

ЧҮС БЕЖЕН ТОННАНЫ

Бии-Хемде «Хадың» совхозтуң Төп сүт-бараан фермазының коллективи Улуг Октябрь байырлалын күш-ажылчы чаа чедиишкиннерлиг уткуп алган. Онгу беш чылдың дөртү чылында ферма 610 тонна сүт бүдүрер планын 720 тонна кылдыр күүседип алган. Күрүнеге 498 тонна сүт садар тургаш, 594 тоннаны дужааган.

Ам ол ферманың мурнакчы саанчызы Галина Кара-Саловна ДОЛГАРГА сес:

— Улуг Октябрьның байырлалы — совет улуска болгаш делегейниң депшилгелиг кижилеринге чаңгыс эпти, тайбыңны аас-кежиктиг чурталганы алган-йөрээп, ону демдеглээрипин улуг чыскаалы болган. Ол алдан ийи катап моорлап кээп тур. Ынчангаш, бистер ону чылдың-на күш-ажылчы белек-сөңнүг уткуп ап чаңчыккан бис. Бистиң совхозтуң Төп сүт-бараан фермазы эрткен он айларда сүттү бүдүрер, ону күрүнеге садар талазы-биле планныг онаалдаларын ажыр күүседип алган. Бодум хуумда бир инектен-не 1928 кг сүттү саап, мурнакчыларның олурунга киргенимге чоргаарланып тур мен. А фермага эң бедик көргүзүгнү Галина Ырымаевна Кара-кыс чедип алган. Байырлал бүдүүзүнде оон бир инектен-не саггаа сүү—2216 кг болган.

Чыл төнчүзүнге чедир планга немей 150 тонна сүттү садарын хүлээнген бис. Ону күүседиринге үлүг-хүүвүстү киирер дээш чаңгыс демниг ажылдап тур бис.

Ам кол сорулгавыс — кышка удур белеткелди эки чорутказ, малдың продуктулуг чоруун улам экижидер сорулга-биле чем курлавырын чөп ажыглап, саалданың хемчээлин өстүреривис болур.

КҮҮСЕДИР БИС

Онгу беш чылдың планыг онаалдаларын күүседир дээш «Тес-Хем» совхозтуң ажылчыннары кызымак ажылдап келген түүнелинде 1979 чылдың эрткен он айларында чамдык күш-ажылчы чедиишкиннерлиг болган.

Ол дугайын совхоз директору Наскыл Чадамбаевич ООРЖАК мынча дээн:

— Мал ажылының продуктуларын күрүнеге садарының чыл планын күүседир чоокшулаан бис. Бо чылын 406 тонна эът садар тургаш, 390 тоннаны, 200 тонна сүттүң 195 тонназын саткан, 49 тонна дүк садар даалганы бир тоннага ажыр күүседкен.

Ниитиниң малының баш санын өстүрер продуктулуун бедидер дээш чуткулдуг ажылдап, чыл бүрүде эки көргүзүглерни чедип ап турар мал ажылдакчылары бисте эвээш эвес. Оларга хойжулар Бүлчүн Кунгаа, Александр Монгалбин, Чурукпан Тамаа болгаш өскелер-даа хамааржыр. Үстүнде алы кирген малчыннар төрүүр чүс баш хойга онааштыр 100—104 хураганны мөңгө алганнар.

Совхозтуң ажыл-ишчилери кыштаглаашкынга хынамчалыг белеткенген. Ажыл-агый 4940 тонна сиген белеткээн турган, 5500 тоннаны белеткээн, ону фермада, коданнарда сөөртүп чедирген. Малды кыштан хүр ажырар дээш совхозтуң мал ажылдакчылары бүгү-ле хемчегларын алырлар.

ТАЙБЫҢ ДУГАЙЫНДА ДЕКРЕТТЕН ТАЙБЫҢНЫҢ ПРОГРАММАЗЫН БОТТАНДЫРАРЫНЧЕ

1981 ЧЫЛДЫҢ ҮЛҮҮНДЕ

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының байырлалын В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дүгү» комбинаттың транспорт цегиниң ажыл-ишчилери төлептиг уткуур дээш улам кызымак ажылдаан.

Цехтиң чолаачылары болгаш септекчилери октябрь мурнунуң социалистиг чарыжынга идепкейлиг киржип, бо чылдың он айларының планын чедиишкинниг күүседирин хүлээнген. Мурнунда айларда чамдык хожудаашкынар турза-даа, ону болдурбас дээш транспортчулар октябрьда эрес-шудургу ажылданнар. Цехте күш-ажылчы чарыш калбарган. Ынчангаш автотранспортчуларның ажыл-хөрөө сөөлгү үеде дыка экижээн. Олар октябрьның үүгле баштайгы ийи он хонуунда планга немей 90 муң тонна даг массазын сөөрткен. Социалистиг чарышка Валерий Баяновскийиниң удуртканы технологтуг транспорт бригадазы мурнап турар.

Онгу беш чылдың планын күүседир дээш чарыш база калбарган. Цехтиң дыка хөй чолаачы-белазистери, ылаңгыя бүдүрүлгениң хоочукнары С. М. Туровец, В. А. Оськин, Я. Г. Евдокименко, Г. Л. Карпов, В Г. Сапожников болгаш өскелер-даа онгу беш чылдың үлүүн чедиишкинниг күүседкеш, 1981 чылдың үлүүнде ажылдай бергеннер. Мурнакчы чолаачылар он бирги беш чылдың үлүүнге ам безин 1,5 миллион ажыг тонна даг массазын сөөртүп четтигипкен.

М. ООРЖАК.

Алдан ийи чыл мурнунда XX үүс чылдың кол болуушкуну — Россияга Октябрьның социалистиг Улуг революциязы тиилээн. Оон чаныктыг диңмирээшкининиң даажы бөмбүрөктиң бүгү диптериинде ам-даа сүр-күчүзү-биле чаңгыланмышаан.

Улуг Октябрь марксисчи-ленинчи идеяларның кайгамчыктыг тиилелгези болган, делегейни революсчу ёзу-биле чаартырының эге базымын ол салган. Амгы үениң эң чугула айтырыы — дайын болгаш тайбын дугайында айтырыгны чаа ёзу-биле принципиалдыг шиитпирлээрин революция кижи төрелгетенге сүмелээн.

Социализмниң дайзыннары бүгү-ле революциялар дайындан өскүүн үнер деп концепцияны барымдаалан, ону коммунистерге чыпшыр шамнап турар. Ынчалаажок коммунистерлен артык дайынга дириг кара хөөну чок. Эң шиитпирлиг болгаш принципиалдыг удурланыкчылар делегейде чок. Социал революцияны дайын өскүүтпес деп, марксизм-ленинизм өөредип турар. Ол болза капиталистиг системаның, аңгы демиселиниң өжөнешкек удурланышкаанының уржуу болур.

Революцияга дайын херек чок. Гуманныг улуг идеяларны амыдыралга боттандырар, бүгү кижилерге хостуг эргешелээ болгаш чаагай чорук, кижиниң чогаадыкчы сайзыралы, аас-кежии болгаш чечкелиишкин хандыртынган турар чаа ниитилелги тургузаар төлээде, революцияга тайбың херек. Ынчангаш тайбын дээш демисел — ССРЭ-ния болгаш социалистиг дем каттыштырылгазының акы-дүнма чурттарының дашты бүгү политиказының кол ээзе болуп турарының ужуру ол.

Совет эрге-чагыганың баштайгы хүнүнден эгелээш коммунистер тайбын болгаш чепсегленишкинни дүжүрер дээш чайгылыш чок база алыс сорулгалыг туржуп келген. Тиилелгени чедип алган социалистиг революцияның баштайгы күрүне документизи — Тайбың дугайында декрет болган, чөптүг, демократтыг болгаш бүгү-ниити тайбын дээш демиселдиң тодаргай база чиге программазын ол чарлаан. Оон соон дарый Россия улустарының эргелериниң декларациязы, Россияның болгаш Чөөн чүктүн бүгү мусульман ажылчыннарынга Совет чазактың кыйгырыы дээн ышкаш программыг документилер үнүп эгелээн. Тайбын дугайында декретте ышкаш, ол документилерде улустарның эргешелээзиниң принциптери, нацияларның бот-тодаратты-нарының эргезин, бүгү чурттарның акы-дүнма найыралының болгаш кады ажылдажылгазының политиказын ында бир-ле дугаар чарлаан.

Капиталистиг системаның күрүнелери-биле социалистиг күрүненің харылзаазының үндезини кылдыр баштайгы дашты политиктиг документилер тайбын кожа-хелбээ догунаарының принципиин идип үнүрген. Совет республика бүгү капиталистиг күрүнелерге тайбын, кожа-хелбээ харылзааларны сүмелээн.

Аныяк Совет эрге-чагырганың практиктиг бүгү-ле базымнары тайбының талазыже угланган турган. 1922 чылда болган Генуэз конференциязының ажылынга киришкени, чепсекти болгаш чепсектиг күштерни кызырар дугайында алды күрүненин 1922 чылда Москвага эрткен бир дугаар Бүгү-делегей конференциязы ол бүгүге хамааржыр. Генуэзке Совет Россия чепсегленишкинни бүгү-ниити кызырарын саналдаан: кызыгаарланчак хемчээлге-даа болза, чепсегленишкинни дүжүрерин боттандырарының чугулазын Москва капиталистиг кожаларынга бүзүредирин ораллажып турган. Ынчалаажок ол ораллажышкыннарны боттарының армияларын кызырар хөөну чок болган капиталистиг күрүнелер үзүп каан.

Совет Эвилелиниң даштыкы бүгү политиктиг ажыл-чорудулгазының кол ээзе болур тайбың болгаш чепсегленишкинни дүжүрери дээш демисел Улуг Октябрьның тиилээнинің хүнүнден эгелээш эрткен он-он чылларда хажык чок чоруттунуп келген болгаш ам-даа чоруттунуп турар. Тайбын дээш демисел—СЭКП-ниң ажыл-чорудулгазының келир үеде-даа принципиалдыг программазы. Совет коммунистер боттарының XXIV съездизинге Тайбының программазын хүлээп алганнар, СЭКП-ниң XXV съездизинге ажыллап кылдынган тайбын база делегейге кады ажылдажылга дээш, хосталга болгаш улустарның хамаарышпас чоруу дээш демиселдиң улам ынайгы программазы-биле ол бадыткаттынган болгаш неметтинген.

Совет даштыкы политиканың кол ээзе Конституциязы база магалылаттынган. 1977 чылдың октябрь 7-де хүлээп алдынган чурттуң Үндезин Хоойлузунун 28 үүлүнде мынча дээн: «ССРЭ болза тайбынның ленинчи политиказын чайгылыш чок чорудуп, улустарның айыл чок чоруун болгаш делегейге калбак кады ажылдажылганы быжыглаары дээш туржуп турар».

Тайбың дугайында декретти чонга чарлап үндүрген хүнден бээр 62 чыл эрткенде, бөгүн, оон амгы үеде уламчылакчызы — Тайбың программазы—чедиишкинниг боттанып турар. Совет Эвилели, социалистиг дем каттыштырылга чурттары тайбынның кол чөлеңгинжи, делегейниң дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарынче угланышкынының турушту баштакчызы деп чүвени бүгү деп-щилгелиг кижи төрелгетени көөчүг эки билир.

Алыс уткалы-биле алыр болза, чавырлыышкын ол дээрге — тайбың кожа-хелбээ догунаарының ленинчи принциптерин делегей харылзааларының практиказынга шептерелири-дир. Делегейниң, оон иштинде чөөн чүктүн улуг күрүнелериниң чазактарының ол принциптерни янзы-бүрү ниитилел тургузуглуг күрүнелериниң бот-боттарының аразында харылзааларының үндезини кылдыр хүлээп көргени төөгүлүг чаалап алыышкын, делегей ареназынга күштериниң дедиргүүрүнүн өскерилгениниң хереги болуп турар.

...СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Л. И. Брежнев октябрь 6-да Берлинге чугула чаа саналларны илип үнүрген. Сөөлгү эрткен үелериниң тайбын совет инициативаларын хөгжүдүп база немеп турар ол саналдар Октябрьның түгүнде—«Улустарга тайбын» деп бижээн, революцияның ол чаагай лозунгу чаа күш-биле дыныалып турар дээрзин ак сеткилдиг бүгү кижилерге база катап көргүзүп турар.

Игорь СИНИЦИН,
ПМА-ның политиктиг тайылбырлакчызы.

Октябрьга йөрээл

П. КАПИЦА

„РЕВОЛЮЦИЯ ТИИЛЭЭН“

Владимир Ильич Октябрь чэрби дөртте —тура халышкынның хүнүнде дан бажындан-ва хөлзеп эгелээн. Күштү кайы хире мөөңнеп алганын, ону кайнаар углап башкарарын билир хиреде «эштер ында шиитпирлиг хөделип турар бе?» деп ол сагыш дөстүнмейн манаан. Болуушкуннар кандыг янзылыг өөскүп турарыл деп үвени минута санында ол билип алыксаан.

Кудумчуда болуп турар үүл бүрүзүн топтап көрүп, ажылхеректің байдалын билип эккелзин дээш, партия Выборг райкомунче Маргарита Васильевнаны эртен каш-даа катап чоруткан. Фофанова чүнү чугаалаарыл? Вторник ажыл хүнү-ле болгай. Албан организация болгаш үлетпүр бүдүрүлге черлери биеэ хевээр ажылдап турган, магазиннер, парикмахерскаялар, кинематографиялар ажык тургулаан. Трамвайлар шоолуг маңнавайн турган, шериглер харын кудумчуларда шаарааңпашкан.

Николаев көвүрүүн хайгаарап көргеня хүндүс-ле билдине берген. Васильевск ортулукка албан хаан турган Маргарита Васильевна Гренадер көвүрүүн таварты Выборг талазынче эртер бир арга тыпкан. Өске эрте бээр черлер хагдынган. Чадаг кижилерни Невалап хемечилер кежирип турган.

Владимир Ильич холдарын оргазынга чүктеп алгаш, сагыш-сеткөл хайнығын, коридорга ыңай-бээр, чажыртыныг чок базып турган.

— Хоорайда кандыг-дыр, үүү бооп тур?—деп, келген хереэжен ээдеп ол айтырган.

Ынчалза-даа Маргарита Васильевна эки-ле харыы берип шыдаваан. Ол чүгле боо-чепсектиг кижилер көрген, Невадың көвүрүглерин кымның дужаалы-биле, чүге хайгааралга алганын кым-даа билип ап шыдаваан.

—Тонуцар ужулбаңар аа. Партия райкомунга бо бижикти чедирип берицер — деп, Ильич дилээн.

Ол дээрге Төп Комитетке чагаа болган. Партияның Выборг райкомунга чеде берген дораан-на Фофанова ол чагааны ында эштерге берипкен. Олар Смольный-биле харылзажып турганнар боор, квартирадан үнерин Ильичиге Төп Комитет чөпшээревейн турарын улаваанда медеглээннер.

— Чөпшээревес бе?.. — деп, Ильич кайгап каттан. Мени дээш чүге коргарлары ол? Элдепейлиг эштер-дир аа! Чок, ону мен аңаа ытпас мен. Оларны бүзүредир херек.

Владимир Ильич далаш-биле хөй эвес чүве бижээн. Фофанова райкомга келгеш, бижикти секретарыга дамчыдып бээрге, хурал бооп турган өрээлден Надежда Константиновна дүвүрээн шинчилиг үүүп келген.

— Владимир Ильич аажок шыжыгып тур бе?—деп айтырган.

— Ийе, аажок.

— Ам-даа үүүп болбас, маңаай аан, ынчаар дамчыдыңар аа.

Ээп келгеш, Маргарита Васильевна ол-ла хевээр чугаалаан. Лениниң сеткили хомудааныи ол эскерген.

— Оларга ам база барып көрүңер! Манап болбас, хамык чүвени буурадып каар чадавас бис—деп, ол чугаалаан.

— Че, ындыг-дыр, мен барайн — деп, Фофанова чөпшээрешкен. — Силер столга олурупкаш, чемненир болзуңарза, ам баар мен. Чемни мен кызып белеткедим, а силер амзап-даа көрбес силер...

Владимир Ильич хүлүмзүрүй каапкан:

— Че, ындыг-дыр харын, мен чемненир мен, а силер база катап ыяап-ла барып көрүнер аа. Төп Комитетче бижик бижип берейн.

Ол чоруй баарга, Маргарита Васильевна кухняже баргаш, чемни дүвү-далаш-биле чылыда берген.

«Эштер!—дээш, Ильич саазынга дүрген бижип-ле эгелээн.— Бо олуруглары октябрь 24-түн кежээзинде бижип олур мен. Байдал маңаар ат чок болган. Шынын, тодаргай чугаалаарга, тура халышкынны озалдадыр болза, өлүрү-биле дөмей болганы ол».

Чагаазын бижип доозупкаш, кухняга эккел, бажың ээзинге бергеш, ону далаштырган.

— Чедиргеш, дүрген ээп келинер. Бир эвес он бир шакта келбес болзуңарза, бодум баш мининп хөделир мен.

Фофанова чоруткаш, үр-ле ээп келбээн. Ооң орнунга харын Эйно Рахья эжикти соктаан. Владимир Ильич аалчыга аажок өөрээн. Кежээки чемче ону чалап, хоорай төвүнде үүү бооп турарын оон айтырып олурган. Ынчалза-даа Рахья чүнү-даа чугаалап шыдаваан. Ол Шериг-революсчу комитеттің кежигүү эвес. Ол-ла бүгү чүве дугайын чүгле революцияның штабы — Смольныйда кижилер билир.

Рахьяда Смольныйже кирер ийи эрттирилге бижик бар. Ынаар ам чедери берге. Трамвайлар чоруваа, а чадаг базар дээрге ырак, он бырыстаа хире.

— Ажырбас он, канчап-тооп чеде бээр бис —деп, Владимир Ильич ону оожургаткан.

Фофановага бижик арттырып каап, ол кеттине берген. Чажыртынып өскерлип албас болза, Ильичиге айыылдыг. Парик кеткеш, көстүк суктунар, дижи ааран кижилер ышкаш, чаагын шарып аар ужуога таварышкан.

—Че, чажыртынары ам болгай аан, чоруптаалы. Чырыткыны өөрүүп кандр аа—деп, Владимир Ильич чугаалаан.

Рахья лампаны өөрүүпкен. Олар чадаже үнгеш, куду дүжүп бадыпканнар.

Кудумчуларда элеш-караш дээр кижи-даа чок. Паркче сөөлгү трамвай бар чыткан. Владимир Ильич аңаа четкеш, тепкиштер кырынче үне халаан. Рахья ооң чанынче тура дүжүп, арай боорда четтиккен.

Вагонда пассажирлер чок болган. Владимир Ильич кондукторнуң дужунга олурупкаш, оон трамвайның каяа чедерин айтырган. Л бирээзи карңгыже соцга өттүр хөлзеп көргүлээн.

— Ыыттаваңар. Бир эвес силериң үнүнери ол дыңнаан болза, билип-ле каар ыйнаан деп, Рахья сымыранган.

Ынчалза-даа Владимир Ильич соксаваан.

— Паркче бар чыдар силер бе?— деп кондуктордан айтырган.

Пассажирлериң айтырыгларына түвексингени ол боор, шыжыга зарак чугаалаан:

— Паркче.

— Чүге!

— Кым сеи мындыг, сеңээ шуптузун билип алыры албан чүве бе?

— Ажылчын мен.

Пассажирин кондуктор хыйыртап көргеш, мынча дээн:

—Ажылчын мен, «кайнаар», «чүге»! дигилеп, кижиге шорлуп алган. Чүү бооп турарын эскербейн-дир сеи бе? Буржуйларны согар бис, ынаар бар чыдарывыс ол-дур!—деп, ол кылыктанган.

Ооң харыызынга Владимир Ильич аажок таарзынган.

Владимир Ильич ол дүне Смольныйга чедип келгеш, үшкү каатче үнгеш, Шериг-революсчу комитеттің өрээлинче кире берген. Ооң тургускан планы-биле революсчу отрядтарның канчаар хөделип турарын эштери чугаалаан. Ол-ла дүне Кызыл гвардия хоорайның кол-кол пунктулары — вокзалдарны, банкыларны, көвүрүглерни, телефон болгаш телеграф станцияларын эжелепкен. Даң бажынга чедир бүгү хоорай тура халышканнарның холунга кирген.

Петроградка тура халышкын тиилээн болгаш, күрүне эрге-чагыргазы Шериг-революсчу комитеттің холунга кирген. Ол эртен Владимир Ильич хондур, хүнзедир үргүлчүлээн Петроград Совединиң хуралынга келген. Матростар, ажылчыннар болгаш солдаттар «Ура»-биле ону уткааннар.

Пролетариаттың баштынчызы индир кырынче үне бергеш, улустың оожургаарын бичин маңааш, өткүт-чидиг үнбиле чугаалаан:

— Эштер! Ыяап-ла тиилээриниң дугайын большевиктериң үргүлчү чугаалап турганы ажылчыннар болгаш тараачыннар революциязы тиилээндир!..

Ооң даартазында Владимир Ильич Ленин Бүтүү-россия съездизинден Улус Комиссарлар Чөвүлелиниң Даргазынга соңгуткан.

КОШКАН ҮШ АЪТ

Делегейде
Деңнелге чок чүве кайдал.
Дээр-даа болза —
Делгем ак-көк дээвир-дир,
Бөөлдөнгөн
Бөмбүрзектің бодук безин
Бөөвей өгге,
Бөмбүкке-даа деңнеп болгай...

Орус черден
Ораннарже оду өөскээн,
Октябрь мээ —
Оглаа үш аът сагындырар.
Коңгулуурлар —
Хосталганың медээлери.
Эстээн челдер —
Эрткен чылдар чалбыыштары.

Кызыл хаяа —
Кырывыста кишкээн тук ол.
Кызаңнаштар —
Кымчы бааның истери-дир.
Аъттар изи—
Ардартынган аңгыс, шөлдер.
Тергевистің
Деггеи чери — оруктар ол.
Хире-хире
Киштеилеп, былгыржыры —
Чаңгыланган
Чаңнык-диңми, шуурган хат.
Эрткен орук
Элезиннг доозуну —
Заводтарның
Ыжы болгаш ГЭС-тер бузу.
Аскымчылар
Арбас-турбас, суксавас-даа.
Тараачын эр
Тараа, сула чемин берген.
Дуюглары
Дуюгзурап, дозуңгувас —
Дарган кижи
Дагалар соп, дагалап каан.
Дашка дегген
Даваннардан чаштаан оттар —

Сырыланып
Сылдыстарже шилчигилээр.
Чуузавыс
Чуулбушаан ужуккулал.
Октаргайже
Оруун шиглей сылаткылаар...

Аймак чоннуг
Алдын чууза сөөртүп алган,
Кошкан үш аът
Кончуг дүрген чаржып олур.
Сорулгавыс
Солаңгылыг оранынче
Улаачывыс
Улуг Ленин орук часпас.

Вл. СЕРЕН-ООЛ.

Күрүнеиң «Саян» ансамбли Ленинградка бир чыл дургузунда стажировкалаап, бодунуң программазын чаартып, мергежилин бедиткен. Октябрь, ноябрь айларда ук ансамбль Улуг Октябрь революциязының 62 чыл болган юбилейинге тураскааткан концерттерин Совет Эвилелиниң янзы-бүрү хоорайларында көргүзүп чоруп турар. Бистің корреспондентивис ансамбльдің уран үүл удургукчузу Тамара Чамзоевна Даваа-биле ужуражып, беседаны кылган. Ону мооң адаанда порлаан.

— «Саян» ансамблиниң бо хүнүерде ажылының дугайында чүү чугаалап болур силер, Тамара Чамзоевна?

— Ансамбльдің артистери Ленинградка чыл дургузунда стажировкалап, боттарының уран мергежилин бедидери-биле шудургу ажылдаан. Олар төрээн Тывазынга ээп келгеш, найысылал Кызылдың ажылчы чоннарынга чаа программазын хөй катап көргүскен. «Саянның» оюн көргүзүүн чон улуг сонуургал-биле көрген.

Ансамбль оон соонда Эрзин, Тес-Хем районнарның ажылышчиларынге чаа программазы-биле аалдап чораан. Ол районнарның ажыл-ишчилери ансамбль артистериниң уран мергежилин база талантызының өскениниң дугайында чагааларны филармониянның дирекциязынче бижигилээн.

Эрзин, Тес-Хем районнарның соонда «Саян» Росконцерттің планы-биле Ыраккы Чөөн чүктүң хоорайларынга чораан. Магадан, Владивосток, Хабаровск, Благовещенск болгаш өске-даа хоорайларга артистер концерттерин көргүскен.

Ыраккы Чөөн чүктүң соонда «Саянның» артистери дыштангаш, чаа программада «хоюглаза» чогуур үүлдерин кылгылаан. Аңаа Ленинградтан чалаттырган балетмейстер В. Камков улуг үлүг-хуузун киирген. Ооң соонда ансамбль Кавказче аъттаныпкан турган. Аңаа Краснодар, Майкоп, Ставрополь, Элиста, Доиде-Ростов, Сочи хоорайларга тыва уран үүлдүң бараалгадыын кылганнар. Ол хоорайларның ажыл-ишчилери чаңгыс көжегелиг «Хая-Мерген» деп балетти улуг сонуургал-биле көргеннер болгаш бедин-биле үнелээн.

Бо хүннерде «Саян» Орел, Тула, Калуга, Брянск, Смоленск, Москва чоогунуң хоорайларынга 18 концерттерин көргүскен. Москва облазынга ансамбль бо айның 20-ге чедир оюн көргүзер.

— Филармониядa «Саян» ансамблинден аңгыда кандыг коллектив барыл база өске хоорайларда ышкаш көрүкчүлерге абонемент системазы тургустунган бе, Тамара Чамзоевна?

— Бисте «Саяндан» аңгыда ыңгы үеде Ленинградта өөренип турар «Аян» дээр ыры-хөгжүм ансамбли база бар. Ында ниитизи-биле 14 аныяк артистер боттарының мергежилин бедидип, чаа программаны белеткеп турар. Олар аңаа 6—8 ай дургузунда өөренир.

Совет Эвилелиниң өске-даа хоорайларында ышкаш, бистің филармониядa көрүкчүлерге абонемент системазы эрткен айда тургустунган. Абонементиниң программазы улуг. Оларга «Төрээн черниң ырлары», «Төрээн чурт дугайында ырлар», «Даштыкы болгаш совет композиторлар», «Совет-тыва композиторларның ырлары», «Симфония музыказында танцы» болгаш өске-даа темалар хамааржыр. Бо хүннерде бистің абонементивиске № 2, 11, 15 школаларның өөреникчилери болгаш башкылары идепкейлиг кээп, музыка уран үүлүнге хандыкшылдың көргүзүп, эстетиктиг кижизиделгеже чогуур кичээнгейни салып турар.

«Саян» ансамблиниң чаа программазында ССРЭ улустарының ырлары, шулүктери, танцылары элбек. Ансамбльдің хоорай санынга бараалгаткан концерттериниң бедин-биле үнеледип, сонуурганчыг бооп турарының чылдагаанындаа ында. Ынчангаш Совет Эвилелиниң улуг-биче хоорайларынче «Саянның» бо аянчоруу интернационалчы найыралдың көргүзүү болур. Хөглүг ыр-сам-даа куттулар. Найыралдың оруу узун.

ЧУРУКТА: «Хая-Мерген» балединден үзүүнү.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

ЫРАК ОРУКТАРЖЕ

АГААР

Кызылдың агаар станциязының дыңнатканы ёзугаар алырга, бөгүн республикага бүргег хүн болур. Чамдык черлерге быскан хар чаар. Соңгурбарыын чүк угланыышкыныыт хаттың дүргени секундада 9—14 метр чедер. Агаарның температураазы 3—8, чамдык районнарга 9—14 градус соок болур.

Кызылга биче хар чаар. Хаттың күжү секундада 9—14 метр чедер. Агаар дүне 10—12, хүидус 3—5 градус соор.

Республиканың автоорукта-рынга бораңнаар. Ынчалза-даа 4—6 километр хире черге оруктуң көстүү эки болур.

ШАЙ ӨСТҮРҮКЧҮЗҮ

Абхаз АССР-ниң Гудаутск районунуң Лыхны суурда колхозта шай өстүрүкчүзү Темур Ванача 50 чыл бурунгаар бодунуң үндезилеп олурткаан шай плантациязынга бо чылын 111 харлыг тургаш шай ажаалдазынга ажылдаан.

Т. Ванача ацыяандан-на күш-ажылчы чораан, ооң эрес, кежээ чоруу амдыгаа чедир хевээр арткан. Ол чылдың-на 2,5 тонна шай бүрүлерин чыып турар. Оон көөрү-даа, дыңнаары-даа эки, кажан-даа аарып көрбээн. Ваначаның санап чоруурубиле алырга, узун назылыг болур оруктун бир чугула үүлү болза күш-ажылды доктаамал кылыры болур.

Ооң өг-бүлезинге оолары, ооларының оолары база оларның ажы-төлү шупту 60 кижи бар. Оларның аразында янзы-бүрү мергежилдиг кижилер бар. Чижээ, бир оглу дээди эртемниг башкы, база бирээзи Самсон экономист, оглунуң оглу Владимир—агроном дээш оон ыңай адап болур.

Темур Ванача ийи дайынның —делегейниң бирги болгаш хамааты дайыннарының киржичизи. Ада-чурттуң Улуг дайыны эгелеп турда, ол 73 харлыг турган, ынчалза-даа ол эки тура-биле — даймлдажырык дилээн, бодавыже, ону чорутпааны билдингир. Ооң орнунга оолары дайылдашкаш, келгилээн.

Темур Ванача — республиканың өдээ ажыл-агыйының алдарлыг ажылдакчызы.

Р. АХПАТЕЛОВ.

Тбилиси хоорай.

СПОРТ ● СПОРТ

Шыдыраа

ДООСТУР ЧЫГААН

Чыртак-оол Оюн чедиги салыгда республиканың «Спартак» ниитилелиниң шилиндек командазының кежигүү, аштырышкын чок ойнап кел чораан Вл. Бузыкаевти удуп алгаш, 5 санныг болуп, баштайгы бөлүкке ойнаарларга чедер аргалыг болган. Ол дугаар тыртышкынын барымдаалап, сески салыгда В. Заворин-биле ужуражы берген. Ч. Оюн эге көштерде-ле кара ноянның туружун баксырадып, ону матка олуртуру-биле бүгү бодаларын мөөңнеп четтигинкен. Салыгның шиитпирлиг үе-чадазында Оюн харыысалга чок ойнааш, тевезин халаска каап бергеш, кыццыктырар аргажок кынны келген халдаашкынын оскунуп, уттурган. В. Заворин оон мурнунда салыгда А. Сулеймановка база уттурар чыгыы байдалдыг оргаш, хензиг черден тептингеш, адак сөөлүнде тиилеп ап шыдаан.

А. Кольчиков эвлечеглиг салыгда Д. Ондар, Ю. Быков оларны удуп алган. Д. Ондар А. Кольчиковка уттурза-даа, дараазында оюнда Н. Онуфриевке удур ойнааш, артык тергелиг апаргаш, удуп каан.

Сөөлгү салыгның мурнунда А. Кольчиков, В. Заворин — 6,5, В. Бахаев, А. Сулейманов, Д. Ондар — 5,5, В. Бузыкаев, Ч. Оюн, А. Демир-оол, М. Адыг-оол — 5, М. Сат, Ю. Быков—4,5 санныг.

Д. САЛЧАК.

ААС-КЕЖИКТИГ ЧАШТАР

Күс адакталган. Дээрниң каан аязы кончуг. Делегейде тайбың чолдуң символу—кем чок, аваангыр эрес көге-бугалар көккүр кудайга ойнап, чоргаар кылыйткылааш, ийи кызыт, шевергин, ак бажыныың крышазының эриинге кээп дистиндир хонгулапты. Делгем хөрим иштинде янзы-бүрү ойнаар херекселдерде хөглээн үе-черге бичин уругларның чанынче олар ужуп баткылааш, хойбас-даа, баштарын кучуңнадыр чемнеп, чиик-чиик таваар базып чоргулаар. А чаштар оларынга ынак: холга тудуп-сүйбап, эргелеп, чемгерип-ле туруксаарлар. Көгебугаларыңа-даа, биче чаштарын-даа омак-сергек, чаптанчыг чаражын үүү дээр! Тайбының чаагай кежиниин демдээ ыя оон-на көскү.

Чаштарның хөглүг үннери хүндедир, үзүлбес ол делгем чырык бажының хериниин иштинче кире бээрге, тарымал дыт шеттерден арганын чуксуг чаагай чыды кээр. Ында сарыг баштыг оол-даа, капкара чаъшчыгаштыг бичин уруг-даа — дөмей-ле, арышырайларында өөрүшкү чуруттунган, четтинчип алган ойнап-хөглээн түрлар. Оларның дурт-сыныы, шимчээшкиннерин топтап көөрге, салгынга сагланнаан өң-баазын чечектер-ле! Оларны кижизидикчи башкылары тус-тус бөлүк аайы-биле арыг агаарга селгүүстедип, ойнадып, хайгаарап чоруулары ол.

— Бистинде орус, тыва, украин, хакас, татар, узбек... кандыг-даа нацияның төлдери бар. Оларның эп-найыралдыын, бот-боттарынга дузаарган көрүңер даан, ылаңгыя оюн-хөг чаштарның найыралын улам быжыглаар-дыр — деп, Кызылда № 28 ясли-садтың эргелекчизи Л. Забоева өөрүшкү, чоргаралдыг чугаалады.

Чүгле Кызылда безин 4600 хире уруглар хаара туттунган үжен дөрт ясли-садтар ажылдап турар. Ооң иштинде № 28 ясли-сад эки ажылдыгларының одуруунда. Ол ясли-садтың тудуу 1975 чылда ажыглалга кирип, тудугжуларның бичин чаштарга үнелиг белээ болган. Ында ам 170 уруглар, төрээн бажыны дег, ижиккен; өөрүшкү-маңнайлыг, эп-найыралдыг. Алды бөлүкте колдуунда ортумак тускай эртеминг 12 кижизидикчи башкылар чаштарның төлептиг кижизидилгези дээш кызымаккай ажылдап турарлар.

— Ылаңгыя кижизидикчи башкылар Надежда Стрекалова, Марта Кежик-оол, Надежда Клеина, ажаакчы Галина Новоселова болгаш өскелер-даа аразында сырыг харылзаалыг, ак сеткилдиг, эрес соруктуг ажылдап турарлар. Ажыл-хөрээнге сагыш-сеткилиилен ёзугуг-ла бердинген кижилер-биле ажылдаары кончуг чиик боор-дур. Уруглар-ны школага белеткеп, тускай программа, план ёзугаар өөредип, кижизидип турар бис. Бичин уруглар ырлаарынга, танцылаарынга, чуруурунга, ылаңгыя пластилиниден янзы-бүрү хевир-дүрзүлер тударынга, саазын, картондан чүве кылырынга, шимчеңгир, чаа-чаа оюннар ойнап өөренирингe инактар. Ол-ла бүгүге конкурстарны, делгелгелерни организастап, тиилекчилерни шаңнап-мактап турар бис. Олар өөрүүр, улам сорук кирер, а өскелери оларга деңнежир, мактадыр дээш кызар — деп, эргелекчи немей-тайылбырлай каапты.

Ол уруглар садында эки үүлдер хөй. Ада-иелер-биле харылзаа база быжыг. «Ульяновтарның өг-бүлезиниң кижизидилгези» деп темага конференцияны ясли-садтың ажыл-амыдыралы-биле холбап тургаш эрттирген. Бөлүктер аайынче ада-ие хуралдарын эрттирип турарындан ангыда, комплекстиг болгаш күш-ажыл кижизидилгезиниң дугайында лекцияларны номчуп таныштырган. Олар ада-иелерге дээштиг, ажыктыг болгулаан.

№ 28 уруглар садының бажыныының иштинче кире бээрге, арыг-силиг, шалазы кыланайыып чыдар, аккыр, дески ханаларда кааскалга— чурук-хөрүк, шынап-ла, бичин чаштарның уран чурулгага сонуургалын болгаш фантазиязын оттурар, келген аалчыларның кичээнгейин чайгаарла хаара туда бээр.

Даштыгаа үнүп, кезек агаарлаан соонда, бичиилерни поварлар дүштеки чемче эвилен-ээлдек чалай берди. Топтап көөрге, оларның чанчыканы-даа кончут: иткилешпес, мурнун былаажып маннашпас-даа, чунуп алгаш, тус-тус столдарынга олургулаптар. Белеткээн чемнин амданныг, чаагайы аажок. Уруглар тоттур чемненгеш, поварларга четтиргенин бир үн-биле илереткеш, удуп дыштаныр өрээлче чурум-чыскаалдыг, далаш чок киргилей берди. Узун делгем коридор ыржым-шыпшын-на барды...

В. И. Ленин Совет эрге-чагырганың баштайгы чылдарында-ла биче чаштарның салым-чолунче, бүгү-ле чүвени оларга таарымчалыг кылдыр тургузарынче кичээнгейни угландырып турган. Улуг баштынчының күзел-бодалының боттанныышкынын үстүнде чижектен-не көрүп болур.

Аас-кежиктиг совет чаштар... Ол дээрге Совет эрге-чагырганын ачызында «чаг иштинде бүүрек дег» тодуглаа, каас-шиник, омак-хөглүг өзүп доругуп орар Октябрьның төлдери-дир.

К. ЭКЕР-ООЛ.

ЧУРУКТА: Кызылдың № 28 садының уруглары.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

НОЯБРЬ 6-ДА
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

10,00 — «Ye». Информастыг программа. 10,40 — Эртенги гимнастика. 11,05 — Уругларга фильм. «Бо кижини топтап көрүнер». Уран-чечен телефильм. 2-ги сериязы. 12,00 — «Кино аян-чоруктар клуву». Дамчыдылганы Ю. А. Сенкевич чорудар. 13,00 — Б. Троцюк — «Бистің амыдырал-чурттаалгавыстың эгези». 13,30 — Мелээлер. 13,35 — 16,10 — Чапсар. 16,10 — Мелээлер. 16,30 — «Сибирьде болгаш Ыраккы Чөөн чүкте». Кинопрограмма: «Чаңгыс дай өг-бүледе», «Мээн хуу хереэм», «Улан-Удэ», «Канчап чемпион апаарыл». 17,40— «Харылаңар, горнистер!» 18.15—Москвада орус улустун хөгжүм херекселдериниң аныяктар оркестри.

КЫЗЫЛДАН

18,50 — Телемедээлер. 19,05 — «Улуг Октябрьга алдар!» Дамчыдылга. 19,35 — Телемедээлер. 19,45 — Чарлалдар.

МОСКВАДАН

19,50 — «Беш чыл. Дөртү чыл». «Ажыл-дужаалга хүлээп алган». Документалдыг телефильм. 20,20 — Бөгүн делегейде. 20,35 — Г. Свиридов. «Ye. бурунгаар!» деп кинофильмге музыкадан сюита. 20,55 — 01,05 — «Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 62 чыл оюнга тураскааткан байырлыг хурал. Байырлыг концерт. Кремльдиң Съездилер ордузуидан дамчыдылга. Чапсарда — «Ye». Информастыг программа.

ИЛИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

18,50 — «Буруңгаар, ооллар!»

КЫЗЫЛДАН

19,50 — 21.15 — «Чырыткы». Уран-чечен телефильм.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

КИНО

НОЯБРЬ 6-ДА

«НАЙЫРАЛ»: «Онза ылгавыры чок» (2 сериялыг) 9.50, 12.30, 15,10, 17,50, 20.30 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Тергиин чараш Василиса» 11.00, «Чарыш» 13.00, 15,00, 16,50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Киночыындыы» 9.20, 14,10, «Киноклуб: «Дириг амытаннарда» 10.40, 15.30, «Улуг кижи апарганымда» 12,25, «Иванцов, Петров, Сидоров» 17.40, 20,30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Бирги Бастилия» 10.00, 12.00, «Чугаалажыыл, акый...» (2 сериялыг) 14.00, 17.00, 20.00 шактарда.

Тываның өдээ ажыл-агый техникуму дараазында мергежилдерге ажылдаар күзелдиг кижилерни чалап тур: инженер-механик болгаш агроном эртеминг башкылар, секретарь-машинакчы, лаборант, слесарь, сантехник, электрик.
Адрезн: Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу, бажың 5. Телефоннар: 2-36-04, 2-55-93.

Редакциянның адрези: Кызыл, Шетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75 харыысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийжи амыдырал болгаш совет тургузуг киллдериниң 2-37-13, пропаганда киллдизиниң 2-31-75, культура киллдизиниң 2-23-54, өдээ ажыл-агый киллдизиниң 2-21-47, үлетпүр киллдизиниң 2-22-64, чагаа киллдизиниң 2-41-27, информация киллдизиниң 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтериянның 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16405. Чагыг № 2571.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл, Шетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 1).

ТС—01121